

ЗА БУКВНИТЕ

КИРИЛО МЕТОДИЕВСКИ ВЕСТНИК

О ПИСМЕНАХЪ

ИЗДАВА СПЕЦИАЛИЗИРАНОТО ВИСШЕ УЧИЛИЩЕ ПО БИБЛИОТЕКОЗНАНИЕ И ИНФОРМАЦИОННИ ТЕХНОЛОГИИ • ГОДИНА XXVII • БРОЙ 21/НОЕМВРИ 2005 Г.

„Спящите апостоли”
част от сцената
„Молитва в
Гетсиманската градина”
Стенопис от Земен
(XIV в.)

ОТ МАРКА СВЕТО ЕВАНГЕЛИЕ

И взима със Себе Си Петра, Иакова и Иоан;
и почна да се ужасява и да тъгува.
И рече им душата Ми е прескръбна до смърт;
останете тук и бъдете будни.
И като се поотдалечи, падна на земята и се молеше
да Го отмине тоя час, ако е възможно;
и казваше: Ава Отче! За Тебе всичко е възможно;
отклони от Мене тая чаша;
но да бъде не каквото Аз искам, а каквото Ти.
Дохожда, и ги намира, че спят, и казва на Петра:
Симоне, спиш ли?
не можа ли един час да постоиш буден?
Бъдете будни и се молете,
за да не паднете в изкушение:
духът е бодър, а плътта – немощна.
И пак като отиде, помоли се и каза същите думи.
А като се завърна, намери ги пак да спят,
понеже очите им бяха натегнали;
и не знаеха що да Му отговорят.

Будители народни

Светлината на словото българско

Преди 150 години Христо Г. Данов запалва факела на своята родолюбива дейност

Петър Парижков

Христо Г. Данов (1883)

да разпространи по българските училища в Румъния и в поробеното отечество. Издадените от Данов географски карти, атласи и други учебни пособия надхвърлят 500.

Забележително негово дело след Освобождението е издаването на „Христоматия по изучаване на словесността...“ в два тома /1888-1889/, съставена от Ст. Костов и Д. Мишев. Третият том /1900/ съдържа лирическа и драматическа поезия. Със своите 1345 страници христоматията е истинска енциклопедия с класически съчинения на световната литература и с най-хубавото, създадено дотогава от българската.

Негаснеща е светлината на словото българско, разпалена от будителя Христо Г. Данов, когото сам народният поет Иван Вазов нарича „вплотена честност, олицетворение на безкористно родолюбие и идеализъм“.

*Feci quod potui,
faciant meliora
potentes.*

*Сторих всичко каквото можах,
който може,
нека да стори повече.*

Стихотворна парафраза, с която римските консули завършвали своя отчет в Сената, предавайки пълномощията на своя приемник. Свързва се с поета Лукреций, а Васил Априлов я включва в своя завет, както и именитият френски слаvist Роже Бернар.

Писалищни прибори, подарени на Христо Г. Данов от училищното настоятелство в Клисурса през май 1905 г.

Изображение на лебед от моста на Колю Фичето при Бяла (1867)

Изпод перота на Христо Г. Данов

Светлина, светлина ни е потребна, за да се разпръснат тия гъсти тъмнини на нашето незнаене, та вече и ние да станем еднаж хора между хората, та и ние да си почитаме и обичаме всичко, що е наше!

Светлина, светлина ни е потребна, та и нашето отечество да постане такова, каквото още никога не е било досега; именно питомно гнездо на всяко изобилие и всеобщо благоденствие!

Ала отгде да ни светне тая божия светлина? – От светската учителка премьдра книга!

Мили роде, но не губи време – отдай се на работа, хвани се о книга!

Летоструй, 1871

По що може да се познае боята на някои хора и някои работи

- У една община в училището разкърпено ли е, нечистота ли е и няма ли си то нужните работи за науката, това показва, че неговите общинари са или много прости хора, та не отбират кое за що е, или са пишман защо са се родили, та не искат и тяхното потомство занаяпред да живее като света.
- Ако искаш да познаеш училището в едно място на кой ред е, прегледай отвън учениците. От тяхното поведение ти щеш познаеш и титлата на учителя как е. – Какъвто е учителят, такива биват и учениците.
- Във време на предаване учениците шатраят ли нагоре-надолу около едно училище, това е знак, че или учителят ще да е поотишъл негде си, или това училище ще да е оставено без надзиратели.

Летоструй, 1870

Факсимиле от първата книга на Данов

Началото поставя малкото календарче „Старопланинче“.

Учителствувал от 1850 до 1858 г. в с. Стрелча, в Перущица и в Пловдив, Христо Г. Данов вижда, че българските училища изпитват голяма нужда от учебници. И решава да се захване с книгоиздаване. В 1855 г. след годишния изпит в училището през Свищов той заминава за Белград, за да напечата няколко книги. Поради върлуващата по това време холера той не може да остане дълго там и отпечатва само една книжка с наименование „СТАРОПЛАНИНЧЕ. Календар за 1856 високосна година, която има 366 дни, с прибавление правила за холера. Наредил Х. Г. Данов. В Белградската книгопечатня“. Това е първата негова издадена книга.

Календарчето в обем 32 страници съдържа месецослов, приветствие по случай новата година в стихове от Йоаким Груев, статията „Кратко поучение за холерата...“ и разни други сведения.

Особен интерес представлява поместеното в календарчето „Леточисление“. Както сочи Христо Г. Данов, през 1856 г. се навършват 1153 години от „покръщението Българско“, т.е. от покръстването на българите, 469 години от „падение Бълг. царство“, т.е. от падането на България под османско иго, 415 години от „измишление книгопечатня“ и 363 години от „изнамиране Америка“.

В „Общий преглед за 1856 год.“ авторът пише: „За нея много нешто ся приказва, но аз го вмених за лъжливо: защото все, что ся е приказвало за бъдеще, досега ничто не ся е сбъднало, нито пък ще ся изпълни някога.“

Месеците са назовани и с техниченякогашни старобългарски имена: януари – сечен, февруари – лютий, март – брезен, април – цветен, май – травен, юни – червен, юли – жар, август – сърпен, септември – вресен, октомври – паздерник, ноември – листопад, декември – студен. 11 май (ст. ст.) е посочен като ден на „Кирила и Мет[одия] – про[роци] Бол[гарски]“.

До излизането на „Старопланинче“ през 1856 г. на български език са издадени само около триста заглавия книги. Това придава особена стойност на малкото календарче – продължение и плодотворно развитие на благородна възрожденска традиция.

Посвещавайки енергия и талант в служба на народната пробуда, до Освобождението Христо Г. Данов „изважда на свят“ 128 заглавия, а до края на живота си /1911/ – близо хиляда. С пълно основание можем